

Ignaz Peter Krahl OCist: příklad církevní regionální vzdělanosti v severozápadních Čechách 19. století¹⁾

Kateřina TVRDÁ

Abstract: The article deals with Ignaz Peter Krahl (1828–1886), a Cistercian monk, who taught at the elite grammar school in the city of Chomutov and who was eventually elected the abbot in the Osek monastery. Krahl was a personality of great importance in the region of north-western Bohemia in the second half of the 19th century since he was both a capable manager, teacher, as well as prelate and a regional historian.

Key words: Krahl, Ignaz Peter; Osek; Chomutov; Bohemia; Roman Catholic Church; 19th Century

Třebaže osobnost Ignaze Petera Krahla není v evropské historiografii úplně neznámá, nebude na škodu si ji připomenout v době sto devadesát let od jeho narození. V následujícím příspěvku se pokusíme zpřesnit a doplnit údaje, které o dané osobnosti dosud známe. Archivní materiály i nová literatura, které jsou k dispozici, k takovéto revizi doslova vybízejí.

I/ Kulturní zázemí

Severozápadní Čechy byly v 18. a 19. století v drtivé většině jazykově německé, což ovlivnilo celou tehdejší lokální kulturu. O zcela proněmeckém, a tedy zčásti protičeském smýšlení tamějšího obyvatelstva po roce 1849 není třeba dlouze mluvit. Městečko Osek mající roku 1830 ve 116 domech na 800 obyvatel, v roce 1857 už 957 obyvatel a konečně roku 1871 ve 129 domech 1150 obyvatel,²⁾ bylo rovněž do roku 1945 prakticky bezvýhradně jazykově německé.

1)^{*} Na tomto místě je mou milou povinností poděkovat Jakubu Zouharovi za jeho cenné rady a opatření některých titulů literatury.

2) Johann Gottfried SOMMER, *Das Königreich Böhmen. Bd. 1: Leitmeritzer Kreis*, Prag 1833, s. 149–150; Statistische Übersichten über die Bevölkerung und den Viehstand in Österreich, Wien 1859, s. 40; G. A. RESSEL (Hg.), *Adressbuch des politischen Bezirks Teplitz. Zugleich topographisch-historisches Handbuch*, Teplitz 1873, s. 115.

Kláster Osek^{3]} byl z tohoto pohledu obdobně německý, jazykově pak latinsko-německý až do konce druhé světové války; za zmínku stojí, že i po roce 1990 obývali klášter nově povolání mniši z Německa. Rovněž město Chomutov bylo vždy německé, dokonce bylo dlouho pokládáno za „nejněmečtější město“ v Čechách.^{4]} Jiné to nebylo ani na chomutovském gymnáziu,^{5]} kde se vyučovalo nejprve latinsky, za Ignaze Petera Krahla německy.^{6]} Seznamme se nyní ve vší stručnosti s prostředím, ve kterém se Krahl pohyboval.

Nejdůležitějším domovem mu byl jistě osecký klášter, založený na konci 12. století, jehož první mniši zřejmě pocházeli z bavorského klášteřa Waldsassen/Valdsasy. Do husitských válek byl klášter důležitým střediskem vzdělanosti a požíval ochrany šlechty i českých králů. V červenci 1421 byl vypleněn, jeho obyvatelé se ale včas zachránili. Doba od poloviny 15. století, kdy se mniši do Oseku vrátili, až do roku 1580, kdy byl klášter na přání Rudolfa II. zrušen, patří k neslavným kapitolám oseckých dějin.^{7]} Zásadou pražských arcibiskupů Jana Lohelia a Arnošta Vojtěcha z Harrachu byl ale klášter po roce 1626 obnoven, nicméně jeho rozkvět spadá až do období po skončení třicetileté války. To se odrazilo i na jeho velkolepé barokní přestavbě, kterou řídil známý architekt s italskými kořeny Ottavio Broggio. Za josefínských časů byl ovšem klášter podruhé téměř zrušen; zachránil ho jeho tehdejší opat Mořic Elbel (1776–1798), který svým vlivem a díky společenským kontaktům dokázal plánovanému zrušení zabránit. Klášter se panovníkovi „odvděčil“ rozsáhlou intelektuální činností, která pokračovala po celé 19. století. Již roku 1812 byla v klášteře založena astronomická observatoř, na vysoké úrovni se zde pěstovala

3] Mario FEUERBACH, *Das Kloster Osek, der Wallfahrtsort Mariánské Radčice und die Zisterzienser. Klášter Osek, Poutní Místo Mariánské Radčice a Cisterciáci*, Litvínov 2012; Norbert KRUTSKÝ (red.), *800 let klášteřa Osek: jubilejní sborník = 800 Jahre Kloster Ossegg. Festschrift*, Osek 1996.

4] Petr RAK, *Chomutov 1252–2002. Vybraná data ze 750 let historie města*, Chomutov 2002.

5] Joseph Timotheus FASSL, *Festschrift zur dreihundertjährigen Gedenkfeier der Gründung des Gymnasiums*, Komotau 1891; Kateřina TVRDÁ, *Chomutovské gymnásium v letech 1787 až 1909. Předběžná zpráva o výzkumu*, in: Petr Rak (red.), *Comotovia 2017, Chomutov 2018*, s. 46; zde i další literatura k dějinám školy.

6] Od šk. r. 1848/49 se začala jako volitelný předmět v I. a II. ročníku nabízet čeština (s francouzštinou). Čeština se ovšem ve zcela německém Chomutově nemohla prosadit. Rovněž český zemský sněm na svém jednání v květnu 1864 o vyučovacím jazyku středních škol rozhodl, aby vyučovacím jazykem byl vždy jen jeden jazyk (druhý jazyk měl být povinný předmět), a explicitně v Chomutově to měla být němčina. Potvrzeno to bylo 18. 1. 1866 *Zákonem o jazykové rovnoprávnosti na školách*.

7] Srovnej Jan ZDICHYNEC, *Klášteř Osek v 16. století. Možnosti poznání cisterciáckého klášteřa v době reformací*, Ústecký sborník historický 2005, s. 77–120 a Týž, „*Cur Cistercio ademptum Ossecum?*“ *Předání oseckého klášteřa pražskému arcibiskupství*, *Folia Historica Bohemica* 22, 2006, s. 29–65.

hudba, sami opati šli ostatním bratřím příkladem (např. Benedikt II. Venusi přeložil r. 1820 Pentateuch, založil numizmatickou sbírku nebo rozšířil sbírku přírodnin). Někteří z bratří se nechali inspirovat a byli rovněž literárně činní (psali např. poezii i prózu v hebrejštině). Hospodářsky se však klášteru za napoleonských válek příliš nedařilo a dostával se do dluhů. Státní bankrot (1811) ani velké sucho a neúroda (1813) pochopitelně cisterciákům také nepomohly. Nápravu ekonomiky přinesl až opat Chrysostomus Astmann (1823–1834), milovník historie a její učitel na chomutovském gymnáziu, jehož byl i prefektem. Velký rozvoj klášter zažil za opata Klementa Antonína Zahrádky (1843–1853), o kterém se ještě zmíníme, ale po jeho úmrtí nastaly pro Osek zlé časy. Z těch jej vyvedl až I. P. Krahl.

II/ Ignaz Peter Krahl OCist (1828–1886)

Rodinné zázemí

Z hlediska cisterciáckého řádu byl Ignaz Peter Krahl⁸⁾ bezesporu jedním z nejdůležitějších členů oseckého kláštera druhé půle 19. století. Narodil se 21. dubna 1828 v Lomnici nad Popelkou,⁹⁾ městečku ležícím na pomezí Českého ráje a Podkrkonoší, a křestní jméno dostal Peter. Stejně jako Jiří Kynčil, musíme konstatovat nejistotu ohledně jazykové příslušnosti celé rodiny (české? německé? smíšené?), ale přikláníme se k variantě české, protože Lomnice byla jazykově českým městečkem, Krahl byl uveden na vysvědčení primy jičínského gymnázia česky jako „*Král, Petrus, Bohemus*“ a později v Chomutově vyučoval i český jazyk, tzn. češtinu musel velmi dobře ovládat. Psal však celý život německy a některé úřední dokumenty i korespondenci latinsky. Česky mu ale

8) Základní informace k jeho osobě lze nalézt *Krahl, Ignaz*, in: Biographia Cisterciensis (Cistercian Biography), verze z 10. 3. 2014, URL: http://www.zisterzienserlexikon.de/wiki/Krahl_Ignaz (německy); https://cs.wikipedia.org/wiki/Ignatius_Krahl#cite_note-matrikaZ-1 [cit. dne 22. 10. 2018] (česky); Heribert STURM (Hg.), *Biographisches Lexikon zur Geschichte der böhmischen Länder*, Bd. 2, München 1984, s. 274; *Krahl, Abt Ignatius*, Ossegg [nekrolog], in: Studien und Mitteilungen zur Geschichte des Benediktinerordens und seiner Zweige 7, Nr. 2, 1886, s. 433–435; [volba opatem] s. 440–441; Jiří KYNČIL, *Ignác Petr Krahl*, Památky, příroda, život. Vlastivědný čtvrtletník Chomutovska (= PPŽ) 19, č. 3, 1987, s. 76–79; Eliška ČAŇOVÁ, *Slovník představitelů katolické církevní správy v Čechách 1848–1918*, Praha 1995, s. 46.

9) SOA Zámorsk, fond Sběrka matrik východočeského kraje 1587–1949, sign. 4984, matrika N 1818–1832, fol. 107: *Krahl, Petr August*. Kmotři: místní obchodník Petr August Schlechta a Anna, manželka Petra Schlechty. Farář Josef Kaun. Srov. též osvědčení o křtu z 26. 9. 1840. SOA Litoměřice – Litoměřice, fond Řád cisterciáků Osek, sign. J III, inv. č. 1326, č. kart. 245.

občas lidé psali.^{10]} Každopádně, jeho rodina byla zámožná, otec Carl Krahl byl účetním (*Buchhalter*) a obchodníkem (*Kaufmann*), a protože ve městě se od roku 1810 začaly vyrábět proslulé lomnické suchary,^{11]} obchod mu jen kvetl. Peterovou matkou byla Franciska Ignatie Posselt, provdaná Krahl, jež má doloženo užívací právo na polovině zahrady č. parcely 217 v Chomutově a na třetině domu č. p. 83 tamtéž, které zdědila po zemřelém synovi Friedrichovi. Peter měl prokazatelně dva vlastní bratry, rovněž rodáky z Lomnice nad Popelkou, kteří oba studovali na chomutovském gymnáziu (ukončili roku 1848, resp. 1852).^{12]} Karl později absolvoval lékařskou fakultu a stal se městským fyzikem v Teplicích.^{13]} Friedrich, kterého na gymnáziu zastihla již povinná maturita, vystudoval práva a před svým předčasným úmrtím pracoval jako notář v Rokytnici nad Jizerou (*Rochlitz an der Iser*), městečkem se silně zastoupeným textilním průmyslem.^{14]}

Poté, co se rodina přestěhovala do Chomutova, aniž bychom znali důvod jejího přesunu, pokračoval malý Peter ve svých studiích na místním gymnáziu vedeném cisterciáky, kteří mu učarovali. Ústav navštěvoval v letech 1839 až 1845.^{15]} Téměř vždy byl hodnocen „*eminenter*“. Je tedy třeba posunout jeho studium primy na jičínském gymnáziu do let 1838/39.^{16]} Už v letech 1830 až 1836 zde studoval i jistý Josef Krahl, rozený v Chomutově, později

10] Uveďme i obsahově zajímavý dopis místopředsedy výboru Ústřední Matice školské z 16. 4. 1883: „*Vaše Milosti/ Důstojný Pane!/ V Oseku nalézá se velmi mnoho školní mládeže české, kteráž nedostatkem vychování přirozeného, jež se dítě může toliko jazykem mateřským, trpí jak na svém vzdělání intelektuálním[,] tak mravním./ Aby tomuto nedostatku pomohl, hodlá spolek Ústřední Matice školské založiti pro českou mládež v Oseku českou školu soukromou, i obrací se k Vaší Milosti s prosbou, aby Vaše Milost některému členu důstojného konventu Osekého dovoliti ráčila za přiměřenou renumeraci na oně soukromé škole vyučovati náboženství katolickému a jméno toho člena s úctou podepsanému výboru oznámiti...*“ SOA Litoměřice – Litoměřice, fond Řád cisterciáků Osek, sign. L III, inv. č. 1421–1423, č. kart. 267. Poznamenejme, že r. 1880 žilo v Oseku pouze 2315 obyvatel v 207 domech.

11] Pravděpodobně prvním výrobcem sucharů byl pekař Antonín Kynčl, který pekl suchary již před rokem 1800. O 10 let později bylo ve městě již 20 výrobců sucharů, z nichž největší a nejznámější byla firma cukráře Michala Jiny.
https://cs.wikipedia.org/wiki/Lomnick%C3%A9_suchary#cite_note-1 [cit. dne 22. 10. 2018].

12] Ottmar KREIBL, *Das Komotauer Gymnasium 1591–1945. Dokumentation*, Karlsfeld 1995, s. 328.

13] J. T. FASSL, *Festschrift*, s. 112.

14] Michael AMBROSCH, *Verzeichnis der Abiturienten, welche sich der Maturitätsprüfung mit Erfolg unterzogen haben*, Communal-Gymnasium in Komotau 1852–1890, Eigentum des Vereins Familia Austria, Österreichische Gesellschaft für Genealogie und Geschichte, Wien 2009. <https://www.familia-austria.at/index.php/aktuell/archiv-2009/503-communal-gymnasium-und-oberrealschule-komotau-abiturientenliste-von-1852-bis-1890> [cit. dne 22. 10. 2018].

15] O. KREIBL, *Das Komotauer Gymnasium*, s. 327. Rovněž vysvědčení z r. 1845.

16] J. Kynčl udává r. 1839/40. J. KYNČIL, *Ignác Petr Krahl*, s. 77.

okresní rychtář ve Žluticích (*Luditz*), ale nevíme, zda byl Peterův příbuzný.^{17]} Při svém studiu, jak bylo tehdy obvyklé, se Peter rozhodl spojit svůj život s bratry cisterciáky, tedy pro vstup do řádu. Jeho rozhodnutí však přece jen nějakou dobu zrálo, konkrétně při jeho pražských studiích tzv. filozofie (1846–1847).^{18]} I zde byl podle svých učitelů „*sehr fleißig*“.^{19]} Osečtí cisterciáci se sice museli podrobovat zkouškám před univerzitními profesory a předtím navštěvoval alespoň tři roky filosofickou fakultu až od roku 1849,^{20]} ale Peter Krahl si tuto budoucí povinnost splnil již s předstihem. Údajně na vlastní přání byl dne 4. září 1847 přijat do řádu v opatství Osek samotným opatem Klementem Antonínem Zahradkou,^{21]} významnou osobností kláštera, řádu i intelektuální komunity Čech. Po noviciátu a studiích teologie v oseckém klášteře pokračoval Krahl ve studiu na biskupském semináři v Litoměřicích až do 1. srpna 1852.^{22]} Při té příležitosti složil 27. dubna 1851 slavné sliby a dostal řeholní jméno Ignatius. Vysvěcen na kněze byl litoměřickým biskupem Augustinem Hillem^{23]} 25. července 1852 a svou první mši zv. primice odsloužil 15. srpna toho roku.

V letech 1852 až 1856 zastával službu kustoda klášterní knihovny v Oseku, která ho přivedla k historické literatuře a k prohloubení zájmu o dějiny a dějepisectví. Připravoval se údajně na službu chomutovského profesora klasické filologie a pod pseudonymem „P. Peregrin“ sepsal spisy pro mládež.^{24]} Opat Zahradka každopádně chtěl, aby se I. P. Krahl stal v Chomutově profesorem, i když nevíme přesně, zda pro předměty dějepis-zeměpis, nebo klasickou filologii.

17] O. KREIBL, *Das Komotauer Gymnasium*, s. 325.

18] Tzv. filozofie neboli filozofický kurz navazoval na 5/6letá gymnázia. Vyučovala se na něm nejen filozofie, ale i matematika a byl v průběhu konce 18. a první poloviny 19. století 2–3letý. V době studia P. Krahlea byl 2letý (od r. 1824). Bližze srov. Josef PETRÁŇ, *Filozofická fakulta 1802–1847*, in: Jan Havránek (red.), *Dějiny Univerzity Karlovy*, sv. 3 (1802–1918), Praha 1997, s. 69–86.

19] SOA Litoměřice – Litoměřice, fond Řád cisterciáků Osek, sign. J III, inv. č. 1326, č. kart. 245 (*Semestral-Zeugniß*).

20] J. T. FASSL, *Festschrift zur dreihundertjährigen Gedenkfeier*, s. 129.

21] Srov. základně https://cs.wikipedia.org/wiki/Klement_Anton%C3%ADn_Zahr%C3%A1dka [cit. dne 22. 10. 2018].

22] V jeho době byl čtyřletý. Není zřejmé, zda ho absolvoval celý, tj. v l. 1848–1852 (zdá se to pravděpodobně), V každém případě byl v závěrečném vysvědčení hodnocen na výbornou. SOA Litoměřice – Litoměřice, fond Řád cisterciáků Osek, sign. J III, inv. č. 1326, č. kart. 245.

23] A. Hille byl zároveň generálním vizitátorem cisterciáckého řádu v celé monarchii. Srov. Milan M. BUBEN, *Encyklopedie českých a moravských sídelních biskupů*, Praha 2000, s. 107–110.

24] *Zwölf fromme Bilder für die liebe katholische Jugend*. Mit Zeichnungen von F. Flinzer, 4 Bde., Meissen–Rom, s.d. Srov. Sebastian BRUNNER, *Ein Cisterzienserbuch. Geschichte und Beschreibung der bestehenden und Anführung der aufgehobenen Cisterzienserstifte in Österreich-Ungarn, Deutschland und der Schweiz*, Würzburg 1882, s. 344 (text od Meinrada Siegla OCist).

Chomutovské gymnázium

Od 26. března 1856 Krahl na delší čas zakotvil na „svém“ chomutovském gymnáziu jako profesor zeměpisu, dějepisu, německého a českého jazyka, příležitostně i staré řečtiny.^{25]} Na ústav zprvu přišel jako suplující profesor za kolegu Maura Ortha, kandidáta na doktora teologie, který gymnázium „*opustil o velikonocních prázdninách a již se na ústav nikdy nevrátil*“.^{26]} Víme, že ve školním roce 1856/57 Krahl vyučoval 20 hodin týdně, a sice češtinu ve třetí, čtvrté a osmé třídě a dějepis v páté až osmé třídě;^{27]} ve školním roce 1859/60 učil 16 hodin týdně, němčinu v šesté třídě, češtinu ve třetí, páté a osmé třídě a dějiny v sedmé a osmé třídě.^{28]} Ve školním roce 1868/69 vyučoval 18 hodin týdně a byl třídním učitelem v posledním ročníku. Ve druhé, čtvrté a sedmé třídě učil starou řečtinu a geografii, v posledním ročníku němčinu a v páté až osmé třídě češtinu.^{29]} Ve školním roce 1870/71 měl rovněž třídnictví v posledním ročníku a jeho úvazek taktéž čítal 18 hodin, zeměpis a dějepis v čtvrté až osmé třídě a německý jazyk v posledním ročníku.^{30]} Ve školním roce 1873/74 byl třídním profesorem v pátém ročníku, správcem školní knihovny, a to vše při úvazku 18 hodin dějepisu v páté a osmé třídě a ve třetí třídě vyšší reálné školy.^{31]} O rok později se mu úvazek snížil, vyučoval němčinu v šesté třídě a zeměpis v šesté a sedmé třídě gymnázia a v páté a šesté třídě vyšší reálné školy.^{32]} Odpadla mu ovšem starost o školní knihovnu. Následující a z hlediska jeho výuky také poslední rok při stejném úvazku vyučoval dějepis a zeměpis ve druhé, sedmé a osmé třídě gymnázia a v sedmé a osmé třídě vyšší reálné školy.^{33]}

Jak bylo tehdy nařízeno, musel se spolu s ostatními profesory podrobit státní zkoušce učitelské způsobilosti (*Lehrbefähigungsprüfung*).^{34]} Pro velké zaneprázdnění podal přihlášku k c. k. zkušební komisi pro kandidáty

25] O. KREIBL, *Das Komotauer Gymnasium*, s. 104.

26] Tamtéž, s. 103.

27] In: Programm des k.k. Ober-Gymnasiums zu Komotau, Prag 1857, s. 18–21.

28] Tento rok navštěvovalo III. tř. 35 žáků, V. tř. 22 žáků, VI. tř. 15 žáků, VII. tř. 14 žáků a VIII. tř. 18 žáků. O. KREIBL, *Das Komotauer Gymnasium*, s. 86.

29] Tamtéž, s. 88.

30] Tamtéž, s. 89.

31] Tamtéž, s. 91.

32] Tamtéž, s. 93.

33] Tamtéž, s. 96.

34] Podrobně Jan ŠAFRÁNEK, *Školy české. Obraz jejich vývoje a osudů*, sv. 2, Praha 1913, s. 154–156.

gymnaziálního učitelství^{35]} z oboru zeměpis a dějepis pro nižší a vyšší gymnázium až v říjnu 1862. Zkoušku, zahrnující čtyři stádia,^{36]} dokončil 3. července 1863, čímž přešel osudný srpen 1870, kdy byly všechny řady působící na gymnáziích monarchie vyzvány, aby zabezpečily vyučování na svých ústavech jen státně zkoušenými vyučujícími.^{37]} Zeměpis a dějepis měl tehdy na starosti Karel Jan Vietz (1798–1872),^{38]} který sice v mládí u konkurzů budil ten nejlepší dojem, ale později se jako historik nijak neosvědčil a nic významného nikdy nenapsal. Podle oficiálních zpráv byl mezi žáky oblíben kvůli vybroušenému přednesu a znalostem v oboru dějin a zeměpisu. V jeho pozůstalosti se našly výpisky, poznámky a koncepty jeho vyučovacích hodin svědčící o jeho péli a poctivé přípravě na vyučování. Mimo tyto předměty vyučoval i německý a český jazyk.^{39]} Též oficiální místa si jej považovala – byl výslovně pochvalně zmíněn ve výnosu pražského místodržitelství z 18. dubna 1868.^{40]} Přesto zemská školní rada přiznala Vietzovi titul řádného gymnaziálního profesora až roku 1873.^{41]}

35] Už prozatímní zákon ze srpna 1849 zřídil zkušební komise pro kandidáty gymnaziálního učitelství a Exner-Bonitzův *Entwurf der Organisation der Gymnasien und Realschulen in Österreich* (Nástin organizace gymnázií a reálék v Rakousku) ze září 1849 v § 91–107 „*shrnul ustanovení o učitelích a podmínil přijetí učitele na gymnasium vysvědčením učitelské způsobilosti (s výjimkou některých předmětů, jako např. krasopis, kreslení, zpěv, tělocvik). Dosavadní volné konkursní zkoušky, uplatňované od doby Josefa II., kdy rušení [jezuitského; K.T.] řádu přivedilo značný nedostatek učitelstva, byly zrušeny*“. Cit. dle Zdeňka VESELÁ, *Česká střední škola od národního obrození do druhé světové války*, Praha 1972, s. 18. Konečná komise byla ministerstvem zřízena 9. března 1850 pod č. 2188.

36] 1) Dvě domácí práce ze speciálního oboru zkoušky a třetí práci pedagogického i didaktického obsahu, které musel kandidát během 12 týdnů odevzdat; 2) Dvě klauzurní práce z vědeckého zkušební oboru, z nichž každá trvala 12 hodin; 3) Ústní odborná zkouška prokazující též znalost jazyka výuky včetně jeho gramatiky; 4) Zkušební přednáška, ze které ale mohl být zkušený kandidát osvobozen.

37] K r. 1870 působila na školách 1/6 státně zkoušených profesorů-řádových kněží. Řády mnohdy nebyly s to požadavek státu splnit, a tak byla více než polovina z 36 řádových gymnázií převzata státem, zemí, nebo obcemi. Z. VESELÁ, *Česká střední škola*, s. 32.

38] Dosud nejpodrobněji Karel KAZBUNDA, *Stolice dějin na pražské universitě*, sv. 1, Praha 1964, s. 192–228, sv. 2, s. 20–25, 65, 70–100, 123–125.

39] O. KREIBL, *Das Komotauer Gymnasium*, s. 127–128.

40] Tamtéž, s. 105.

41] Služné řádného gymnaziálního profesora bylo od dubna 1870 800 zlatých ročně s pětiletými přídávky 200 zlatých. Z. VESELÁ, *Česká střední škola*, s. 32; podrobněji J. ŠAFRÁNEK, *Školy české*, sv. 2, s. 148–149.

Osecký opat

Jednačtyřicátým^{42]} opatem byl Ignaz Peter Krahl zvolen hned v první volbě 8. února 1877 (z 51 odevzdaných hlasů obdržel 34)^{43]} po úmrtí svého předchůdce Salesia Mayera (1816–1876),^{44]} který strávil v úřadu pouze krátký čas (od 20. května 1875 do 19. listopadu 1876) a necítil se v něm šťastný. Stejně jako Krahl a několik dalších oseckých opatů absolvoval biskupský seminář v Litoměřicích. Volbě tehdy předsedal vyšebrodský opat Leopold Vačkář (Waczkarž),^{45]} který Krahlovi udělil 11. února též benedikci.^{46]} Krahl se tak stal infulovaným prelátem.^{47]}

O jeho správě kláštera víme velmi mnoho, a to nejen z oficiálních pramenů,^{48]} nýbrž i z jeho poznámek, které si průběžně v letech 1877 až 1882 psal,^{49]} a z jeho korespondence z let 1877 až 1886.^{50]} Osecký klášter byl za Krahlova úřadu významně zveleben, čímž nový opat navázal na svého předchůdce, který – ač krátkou dobu v úřadu – zvelebil knihovnu, kostel i část opatství.^{51]} Bohužel, v 50. a 60. letech 19. století byl klášter těžce ekonomicky postižen, neboť dolování hnědého uhlí ve Střimicích (*Striemitz*), Verneřicích u Jeníkova (*Wernsdorf*)^{52]} a v Břežánkách (*Briesen*)^{53]} se ukázalo jako nerentabilní. Navíc zde byly problémy se zábory půdy pro stavbu železnice. Krahl tedy neměl zpočátku lehkou pozici. Musel se dopodrobna seznámit s chodem

42] J. Kynčil udává pořadí 38.

43] O volbě velmi podrobně SOA Litoměřice – Litoměřice, fond Cisterciáci Osek, sign. L III 71, inv. č. 1419, č. kart. 266.

44] http://www.zisterzienserlexikon.de/wiki/Mayer,_Salesius [cit. dne 22. 10. 2018].

45] http://www.zisterzienserlexikon.de/wiki/Wackar%C5%BE,_Leopold [cit. dne 22. 10. 2018]. Bruno SCHNEIDER, *Neues zur Frühgeschichte der Österreichisch-Ungarischen Zisterzienserkongregation (1859–1880). Die Wahl von Leopold Wackarz zum Generalvikar und ihre Folgen*, *Analecta Cisterciensia* 52, 1996, s. 136–203.

46] Ne tedy litoměřický biskup Augustin Pavel Vahala, jak uvádí J. Kynčil. J. KYNČIL, *Ignác Petr Krahl*, s. 78.

47] Tzn. prelát mající právo nosit infuli, tj. mitru.

48] Např. SOA Litoměřice – Litoměřice, fond Cisterciáci Osek, inv. č. 1427: *První rok mé správy úřadu jako opata kláštera oseckého*.

49] Poznámky částečně nahrazují deník. SOA Litoměřice – Litoměřice, fond Cisterciáci Osek, inv. č. 1437.

50] SOA Litoměřice – Litoměřice, fond Cisterciáci Osek, inv. č. 1420–1425, 1429.

51] Meinrad SIEGL, *Cistercienserstift Ossegg*, in: Sebastian Brunner (Hg.), *Ein Cisterzienserbuch*, Würzburg 1881, s. 342.

52] Vesnice zanikla v letech 1950–1960 z důvodu těžby hnědého uhlí.

53] Vesnice úředně zanikla v roce 1970 a zbořena byla o dva roky později v důsledku těžby hnědého uhlí v lomu Bílina.

celého opatství. Věnoval se zejména zahradě^{54]} (zřídil převorskou a noviciátní zahradu), pěstování ovoce a chovu ryb. Nechal nově upravit park (opraveny byly pavilóny a bazény^{55]}) i opatskou zahradu, která se stala vyhlášeným místem pro návštěvníky přijíždějící z teplických lázní. Roku 1880 byla dokončena renovace klášterních budov.

Ekonomickými záležitostmi se ale osobně příliš nezabýval, raději je svěřoval svému provisorovi. Ten měl plné ruce práce, neboť pod klášter spadalo mnoho hektarů zemědělské půdy a lesa. Velkostatek Osek se statkem Škrle měl tehdy celkovou rozlohu 3 618 hektarů (1 987 ha zemědělské a 1 590 ha lesní půdy).^{56]} Patřilo sem i 18 rybníků o ploše 40 hektarů, dále pivovar v Oseku, dva mlýny (jeden i s pilou), továrna na vlněné zboží v Oseku, a tři výše zmíněné hnědouhelné doly. Klášter vlastnil i dva domy v Praze (tzv. Osecký dům v Jilské ulici č. p. 447 a menší dům tamtéž č. p. 448). Lesy, rozdělené do čtyř revírů, byly spravovány lesmistrem, který vypracoval z pověření opata nový hospodářský plán rozvoje lesa na sto let dopředu. Zavedl v lese také moderní hospodaření a tzv. zařizování lesa. Roku 1878 nechal Krahl přeorganizovat celou hospodářskou správu a zavedl podvojný účetnictví. „*Do osamostatněného* důchodu patřily nejen finance, ale i nadační a patronátní záležitosti a správa pivovaru. Roku 1880 byl dokončen prodej všech dolů a současně byla přestavěna i textilní továrna. Klášter se prakticky vzdal zemědělského hospodaření ve vlastní režii a postupně pronajímal výhodně všechny své dvory. Ponechal si pouze dvůr přímo v Oseku.“^{57]}

Krahl se výrazně angažoval v záležitosti reformy cisterciáckých klášterů v rakouské monarchii^{58]} a ihned po nástupu do úřadu zvizitoval i ženské lužické kláštery v Mariensternu a Marienthalu, jejichž vizitátory osectí opati tradičně bývali.^{59]}

54] Pro ně srov. Pavel HUŠEK, *Klášterní zahrady v Oseku*, in: 800 let kláštera Osek, s. 170–184, ke Krahlovi s. 175.

55] SOA Litoměřice – Litoměřice, fond Cisterciáci Osek, inv. č. 404, 405.

56] 1 749 ha zemědělské půdy bylo v pachtu, jen 238 ha spravoval klášter sám.

57] Takto shrnuje hospodářskou situaci kláštera J. MACEK, *Dějiny oseckého kláštera*, in: 800 let kláštera Osek, s. 75.

58] Osecký opat Athanasius Bernard (v úřadu 1853–1875), velmi vzdělaný muž, se jako sekretář pražského arcibiskupa kardinála Schwarzenberga zasloužil o tuto reformu. Vypracoval pro kardinála rozbor (mnohdy neradostné) situace cisterciáků v monarchii k 21. 2. 1854. Zřídil novou rakousko-uherskou kongregaci, o což zvláště osectí opati usilovali již od r. 1852, se nakonec podařilo až za M. Siegla. Stručně srov. J. MACEK, *Dějiny oseckého kláštera*, in: 800 let kláštera Osek, s. 73–74.

59] Oseckému opatovi Klimentu Zahrádkovi (v úřadu 1843–1853) se podařilo „s vypětím všech sil“ r. 1848 oba kláštery zachránit (saská vláda je chtěla zrušit), i když práva oseckých opatů jako vizitátorů byla napříště výrazně omezena. J. MACEK, *Dějiny oseckého kláštera*, in: 800 let

Vychoval si rovněž svého nástupce, Meinrada Siegla (1842–1911), studujícího též na chomutovském gymnáziu, kterého roku 1882 jmenoval do služby podpřevora a jenž byl po jeho smrti okamžitě zvolen 26. října (potvrzen 28. 10.) 1886 Krahlovým nástupcem.^{60]}

Činnost literární

Ignaz Peter Krahl byl člověkem mnoha kulturních a intelektuálních zájmů a třebaže v žádném oboru nedosáhl špičkových výsledků, podporoval své spolubratry i kolegy-učitele – ať již jako opat, nebo gymnaziální profesor – ve „výzkumu“ a badatelské, resp. intelektuální činnosti. Kromě svých milovaných humanitních předmětů, které vyučoval v Chomutově, a jazyků včetně latiny a staré řečtiny oddával se též astronomii i botanice, a ještě jako chomutovský profesor si opatřil mnoho nejrůznějších přístrojů a pomůcek k tomuto oboru.^{61]}

Nejdůležitějším spisem Ignaze Petera Krahla jsou jeho dějiny města Chomutova – *Geschichte der königlichen Stadt Komotau*. Uveřejňoval je na pokračování v „Programu chomutovského gymnázia“ (*Programm des k.k. Ober-Gymnasiums zu Komotau*) vydávaného v Mostě, resp. Praze od roku 1851.^{62]} Až hluboko do 20. století byly nejpodrobnějšími dějinami Chomutova, a proto byly vydány na náklady města znovu roku 1914, tentokrát ve formě řádné knihy. Dílo bylo též předlohou pro česky psané dějiny Chomutova z pera Zdeny Binterové,^{63]} jak na to již upozornil Jakub Zouhar v práci o chomutovském kronikáři Johannu Josephu Urtikovi z 18. století.^{64]} Učený cisterciák se na dějiny Chomutova připravoval důkladnou heuristikou v místním archivu, avšak Krahlovy dějiny nejsou bez omylů a pochybení, nejen co se týče jednotlivých

kláštera Osek, s. 73.

60] http://www.zisterzienserlexikon.de/wiki/Siegl,_Meinrad[cit. dne 22. 10. 2018]; *700Jährige Jubiläumsfeier des Stiftes Ossegg*, in: Cistercienser Chronik 9, 1897, s. 79–84. Byl to Siegl, kdo při postátnění chomutovského gymnázia r. 1909 smluvně dojednal, že cisterciáci mohli na ústavu jako profesori působit i nadále a že pro ně byl postaven nový dům, aby měli kde v Chomutově bydlet.

61] Jako opat si je nechával později posílat z Würzburgu. Srov. SOA Litoměřice – Litoměřice, fond Cisterciáci Osek, sign. L III 73–75, inv. č. 1421–1423, č. kart. 267 (korespondence).

62] Ignaz KRAHL, *Geschichte der königlichen Stadt Komotau*, in: Programm des k.k. Ober-Gymnasiums zu Komotau, Brüx 1861, s. 1–46; 1862, s. 47–124; 1863, s. 125–163. Týž, *Geschichte der königlichen Stadt Komotau*, Komotau 1914.

63] Z. BINTEROVÁ a kol., *Dějiny Chomutova*, Chomutov 1997, s. 7.

64] Jakub ZOUHAR, *Die Komotauer Chronik des Bürgers Johann Joseph Urtika (1710–1784)*, Červený Kostelec 2016, s. 93.

faktů, nýbrž i zastaralých postupů. Krahl totiž až přesprávil věřil Hájkově kronice.^{65]} Přesto se o historickou kritiku snažil a ve své předmluvě datované květnem 1861 při výčtu svých předchůdců – historiografů města – neváhal uvažovat o jejich silných i slabých stránkách. Věřil v pokrok a viděl, že se město modernizuje, a svými dějinami chtěl přispět k ještě větší hrdosti jeho obyvatel na „jejich“ dějiny. A navíc se již hlásil k „pravdě“ jakožto „zákonu“ každé historické práce.^{66]} Své vyprávění začíná už v 11. století a výklad dovádí až do své současnosti. V práci dominují politické a správní dějiny, ale ke slovu přichází i historie kulturní^{67]} a sociální.^{68]}

Uveřejnil rovněž článek *Indische Religion und Mythologie*^{69]} a snad i (autorství nejisté), studii *Die Flora von Komotau nach dem Linnéschen Pflanzensystem auf dem analytischen Wege kennen zu lernen*.^{70]} Tato studie však nebyla nikdy dokončena, ačkoliv její autor – skrývající se pod šifrou K. – hodlal původně závěr textu dopsat v následujícím *Programu pro rok 1859*. Namísto závěru tam však čtenář nalezne jen informační poznámku, oznamující, že tento rok studii ještě nebylo možno dokončit. Přitom není ani jasné, zda autorem byl skutečně Krahl.^{71]} Oba texty vykazují vysokou míru erudice, vzhledem k autorovi, tehdy začínajícímu gymnaziálnímu profesorovi; na druhou stranu se jedná o články pro poučené čtenáře bez vědeckých ambicí. Ostatně, článek

65] Na to opět poukázal J. ZOUHAR, *Die Komotauer Chronik*, s. 128–129.

66] I. KRAHL, *Geschichte der königlichen Stadt Komotau*, in: Programm des k.k. Ober-Gymnasiums zu Komotau, Brux 1861, Vorrede, s. VIII: „Wahr zu sein ist die erste Aufgabe jeder historischen Arbeit und war auch das Gesetz, welcher nichts anderes sein will, als ein Beitrag zur Geschichte der deutschen Städte, ein Zeichen dankbarer Anerkennung jener Verdienste, welche die Stadt sich um Wissenschaft und Schule erworben, eine freundlichen Erinnerung für Jene, welche Komotau als das erste Stadium ihrer wissenschaftlichen Laufbahn im dankbaren Andenken behalten haben“.

67] Srov. I. KRAHL, *Geschichte der königlichen Stadt Komotau*, in: Programm des k.k. Ober-Gymnasiums zu Komotau, Brüx 1862, s. 75–97 (III. Abschnitt: Kulturgeschichte der Stadt Komotau).

68] Tamtéž, 1863, s. 125–163.

69] In: Programm des k.k. Ober-Gymnasiums zu Komotau, Prag 1857, s. 3–9. Oficiální soupis článků v Programech gymnázia za jednotlivé roky ovšem uvádí článek v ročníku 1856, navíc pod chybným titulem *Über die indische Mythologie*. Tento název se poté dostal i do některých dalších článků a studií 19. století. Text snad připravoval již v osekém klášteře, jak se domníval již J. Kynčil. J. KYNČIL, *Ignác Petr Krahl*, s. 77.

70] In: Programm des k.k. Ober-Gymnasiums zu Komotau, Prag 1857, s. 10–17; tamtéž, 1858, s. 3–16. I v případě této studie se v literatuře 19. století někdy uvádějí mírně odlišné, nesprávné názvy.

71] Pro jeho autorství se vyslovují Hugo von MOHL – Anton de BARY, *Botanische Zeitung* 26, 1868, s. 457, kteří ale mylně čtou šifru jako „J. K.“ Ve skutečnosti jde o „Von K.“, tj. česky „od K.“. Oficiální soupis článků v Programech gymnázia za jednotlivé roky však uvádí zkratku „V. K.“ a nijak se k autorství studie nevysslovuje.

o indickém náboženství přísně (a dosti negativně) posoudil ve své recenzi^{72]} Alfred Ludwig (1832–1912),^{73]} pozdější vídeňský a pražský profesor klasické filologie a srovnávacího jazykozpytu, zakladatel indologie na německé univerzitě v Praze. Podle něj je sice Krahlův text bez vědecké ceny, ale přes všechny nedostatky může poučit laického čtenáře a ani jeho chyby nejsou fatální.

Rukopisně se dochoval i nástin textu jakéhosi úvodu do dějin lidstva, který měl patrně sloužit studentům gymnázia.^{74]}

V březnu 1886 prodělal Ignaz Peter Krahl mozkovou mrtvici, z jejíchž následků se již nevzpamatoval. Zemřel v den svých řeholních jmenin 31. července 1886 v Oseku, kde byl i pochován. Nedožil se tak mohutných oslav sedmisetletého výročí založení kláštera v Oseku roku 1897 (jakkoli je datum jeho vzniku nejisté).^{75]}

Závěr

Ignaz Peter Krahl byl bezesporu významnou osobností nejen severozápadního regionu Čech, ale i českých zemí jako celku. Zapsal se do jejich církevní, hospodářské i intelektuální historie a zanechal pozitivní stopu i v česko-německých vztazích, které byly ve druhé polovině 19. století alfou a omegou společenského života Předlitavska. Tento příspěvek byl zamýšlen jako zpřesnění konkrétních informací o jedné osobnosti oseckého kláštera na základě archivních pramenů. V budoucnu bude prospěšné podívat se na dějiny oseckého kláštera v 19. století mnohem podrobněji, než jak se dělo dosud, protože již při současném stavu poznání víme, že klášter hrál nezanedbatelnou úlohu v kulturních, církevních, intelektuálních, ale i hospodářských dějinách českých zemí.

72] A[lfred] LUDWIG, in: Zeitschrift für die österreichischen Gymnasien 9, 1858, s. 422–425.

73] Pro jeho metody práce srov. Josef PETRÁŇ, *Filozofická fakulta*, in: František Kavka – Josef Petráň (red.), *Dějiny Univerzity Karlovy*, díl 3 (1802–1918), Praha 1997, s. 161; pro jeho vztahy s českými kolegy srov. Martin SVATOŠ, *Česká klasická filologie na pražské univerzitě 1848–1917*, Praha 1995, dle rejstříku. Encyklopedie <http://www.biographien.ac.at/oebl?frames=yes> [cit. dne 22. 10. 2018].

74] SOA Litoměřice – Litoměřice, fond Cisterciáci Osek, inv. č. 1434.

75] Podrobný popis oslav podává článek *700Jährige Jubiläumsfeier des Stiftes Ossegg*, in: Cistercienser Chronik 9, 1897, s. 17–24, 43–47 a 79–84.

Ignaz Peter Krahl OCist: A Sample of a Religious Church Erudition in the Northwestern Bohemia in 19th Century

Summary

Born in Lomnice nad Popelkou, Ignaz Peter Krahl (1828–1886), a member of the Cistercian Order, came from bourgeois family. His background was bilingual (Czech and German) and his education was Latin, that means he had an excellent command of three languages. His brothers Karl and Friedrich also studied at university – the former became a physician in the city of Teplice, the latter worked as a notary in the town of Rokytnice nad Jizerou. After studying the first class of the grammar school at Jičín in 1838/39, Peter Krahl moved to the town of Chomutov, where he completed the grammar school in 1845. The school was leaded by members of the Cistercian Order from the Osek monastery, which would play a key role in his future life. In 1846/7 Krahl studied Philosophy at the University of Prague and joined the Cistercian Order on 4th September 1847. Then the novitiate and studies at Osek followed. After that Krahl was sent to Litoměřice in order to study at the Bishopric Seminary, which completed in 1852. On 27th April 1851 he had taken his vows and got the monastic name “Ignaz”. After being a librarian at Osek in 1852–1856, he was sent to Chomutov to teach at the grammar school, which he had successfully finished a couple years ago. Classical Philology, German and Czech Languages, and History as well as Geography were his subjects. He was popular at school. On 8th February 1877 Ignaz Peter Krahl was elected the abbot at Osek. It was an important and prestigious office which called him away from his literary work. As a grammar school teacher Krahl had written A History of the Town of Chomutov (*Geschichte der königlichen Stadt Komotau*; 1861–1863, ed. 1914) and some other historical and philological treatises. His works are not without errors and mistakes but show a great impact of the church and classical education on intellectuals of the second rank living in smaller towns of 19th-century Bohemia. Ignaz Peter Krahl died of a stroke in 1886.

